

RECORREGUTS MITOLÒGICS A BARCELONA

Alumnes 3er A i B
Cultura Clàssica

CENTRE D'ESTUDIS ROCA

Redacció: María Alonso, Joan Auladell, Mireia Esteban, Paola García, Andreu Higuera, Marta Márquez, Mariana Montoya, Antonio Peralta, Júlia Piedra i Alex Ramón.

Il·lustracions: **Catalina Aparicio** i amb la participació de Carla Camps, Mariana Montoya i Antonio Peralta

Fotografies: Extrems de la Viquipèdia i Internet

Gràfics: Joan Auladell

Planells urbans: Jayco Camarero i Carla Caraballo

Mapa Laberint: Victoria Murillo i Joan Auladell

Disseny: **Joan Auladell, Paola García** i amb la col·laboració d'Antonio Peralta

Coordinació: Carmen Barrero

Edició i producció: Tercer A i B. Cultura Clàssica.

Impressió: Centre d'Estudis Roca

1era Edició: Abril 2019

INDEX

Introducció	6
Ciutat Vella.....	7
Parc de la Ciutadella	16
<i>La Cascada Monumental</i>	17
Laberint d'Horta	24
<i>Recorregut pel laberint d'Horta</i>	25
BIBLIOGRAFIA I REFERENCIES.....	35

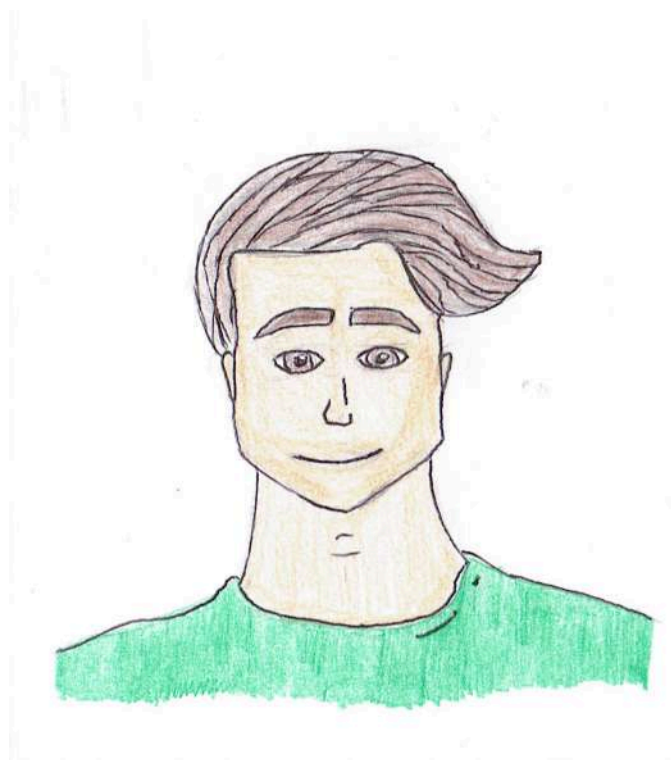
*Tal havent dit, partí la dels ulls llents, Atena,
Cap a l'Olimp, on diuen que hi ha la seu per a sempre
ferma dels déus; ni vents la sotraguem, ni pluja la mulla
ni mai neu s'hi acosta, sinó que tostemps s'hi desplega
sense núvols l'atzur, i una blanca llur la corona.
És allí que es delecten els déus benaurats tots els dies.*

Homer, Odissea, 6, 41-46

Introducció

Hola, jo sóc Bruno. Tinc 22 anys i sóc de Madrid, però visc a Barcelona des de fa 10 anys perquè els meus pares van trobar feina aquí.

Des de petit m'agradaven molt els contes, les llegendes, els mites i tot el que es relacionava amb la mitologia clàssica. Sempre que em regalaven llibres amb mites em feia molta il·lusió. Un dels déus que més m'agraden és **Zeus**.

A la universitat estic estudiant Filologia, però sempre que puc escullo els treballs que estiguin relacionats amb el món clàssic.

En el meu temps lliure he creat una pàgina d'internet on parlo sobre les referències mitològiques a Barcelona, i on intento

respondre a les preguntes de moltes persones interessades en aquest tema.

Uns amics meus de la infància, que viuen a Madrid, m'han dit que vindran uns dies de vacances i que els agradaria molt fer un recorregut pels llocs on estiguin representats els déus i també a on hi hagi restes clàssiques.

Jo els he dit que m'agradaria molt compartir els meus coneixements amb ells. Ells arribaran a Barcelona la propera setmana. Aprofitarem els dies al màxim perquè ens doni temps de veure moltes coses.

Ja han arribat!!!!

Els meus amics i jo hem decidit quedar demà per posar-nos al dia sobre les nostres vides.

Després de parlar molt, hem dit que començarem amb el nostre recorregut demà, a Plaça Catalunya, a les 9:30 per aprofitar el dia.

Ciutat Vella

Hola amics meus, que bé que ens tornem a veure!

Ara ja començarem el recorregut. Estem a Plaça Catalunya que és un lloc molt cèntric i des d'aquí podem començar a conèixer ja els déus.

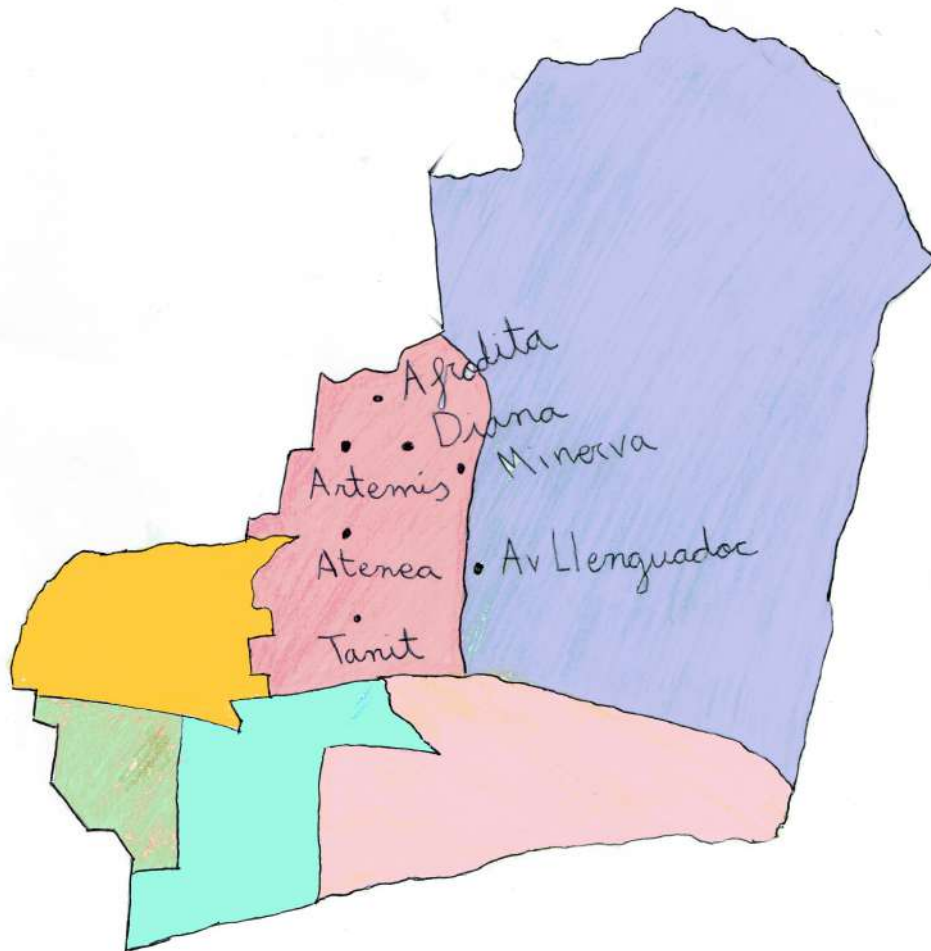
A més avui esteu de sort, he trobat un mapa que vaig confeccionar fa temps sobre els carrers amb noms mitològics.

Barcelonina i Badalona

Carrers relacionats amb
el món clàssic

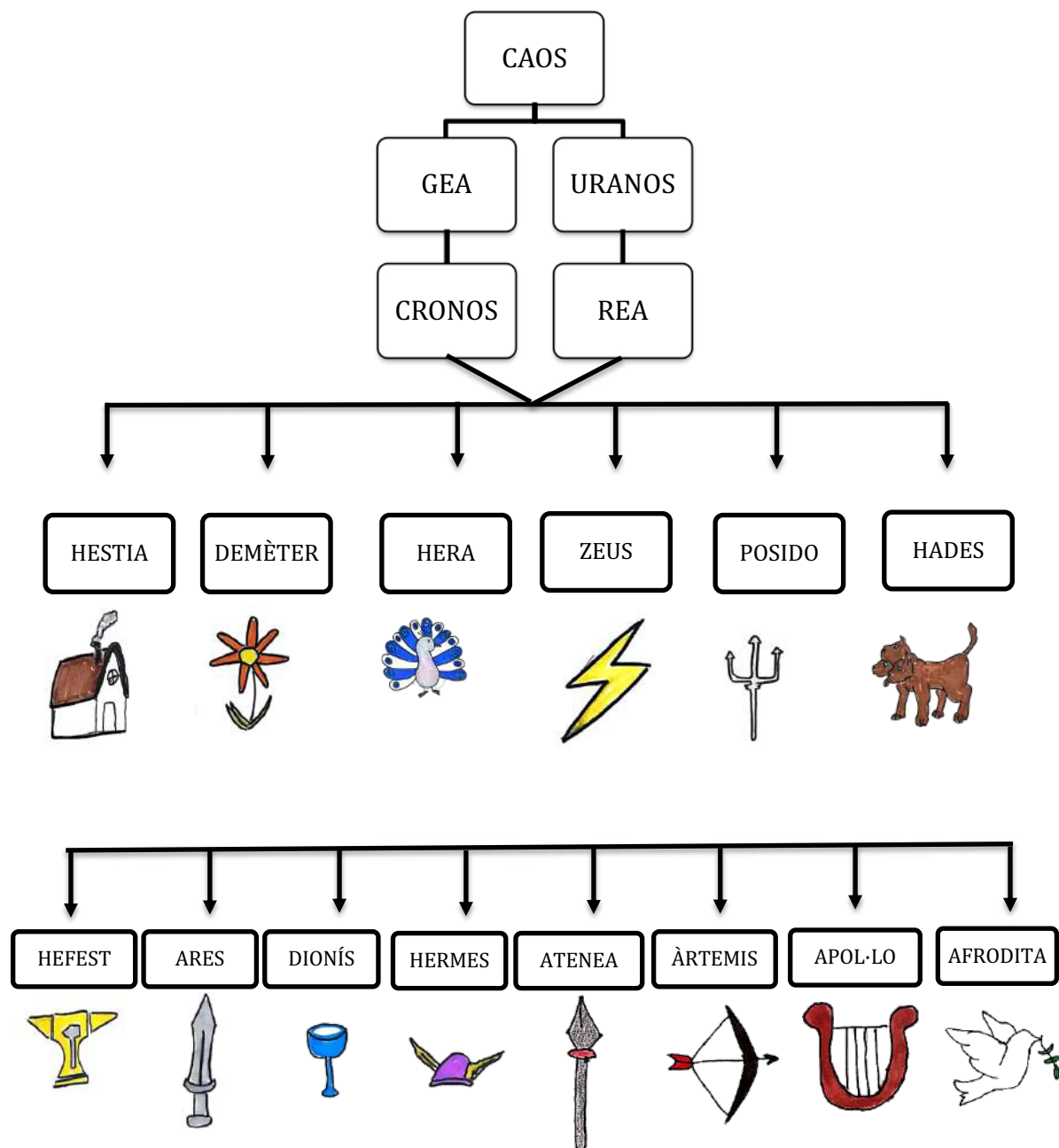

Com curiositat dir-vos que no únicament hi ha carrers amb noms mitològics a Barcelona sinó que trobem una gran quantitat a Badalona.

Badalona. (detall mapa anterior)

També he trobat un arbre genealògic que vaig fer fa uns quants anys...
Amb això us facilitaré conèixer l'origen dels déus.

- Però no ens deixis amb la intriga Bruno, qui són aquests déus?

Tranquils home! Anirem per diferents carrers fins arribar al parc de la Ciutadella... i els coneixereu a mesura que passegem.

Ja que estem a Plaça Catalunya, aprofitarem per veure un dels edificis que envolta aquesta plaça que es diu casa Pich i Pon.

Aquest edifici té dues escultures d'**Hermes**, el missatger dels déus. Diu el mite que és el déu que va fundar Barcelona amb el seu germanastre **Hèracles**.

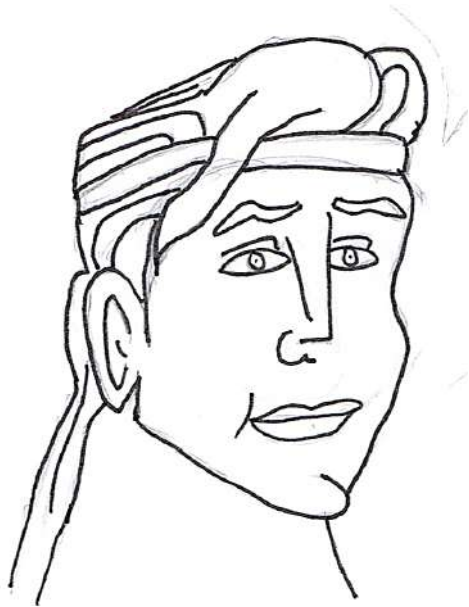
Casa Pich i Pon de Josep Puig i Cadafalch - 1921 (foto extreta d'internet)

Ara anirem cap a l'Ajuntament on, al costat, hi ha un petit carrer que fa cantonada amb el carrer ciutat que es diu **Hèrcules** (que és el nom romà d'**Hèracles**).

Hèrcules té una gran importància a Barcelona ja que va ser el seu fundador mitològic.

Hi han diverses llegendes sobre aquesta fundació:

- *Segons la mitologia, després que Hèracles acabés el quart dels seus set treballs, "tots dos germans van iniciar un llarg viatge en companyia de Jàson i els argonautes a la recerca del vell d'or. "L'estol estava format per nou barques, una de les quals es va perdre pel camí i va aparèixer just on ara s'aixeca la muntanya de Montjuïc. El lloc els va agradar tant que van decidir fundar-hi una ciutat i donar-li el nom de Barca Nona, en referència a la novena barca extraviada."*
- *Durant la realització del seu desè treball, Hèrcules ha d'arribar fins a Heriteia, (actual Cadis) per a robar-li el ramat al gegant Gerión i portar-l'hi a Eristeo, el rei de Micena que vigilava el compliment dels dotze treballs. Gerión no estava disposat a cedir el seu ramat i és llavors quan es desferma una lluita a mort entre Gerión i Hèrcules, convertit en un gegant. La lluita entre els dos gegants dura una setmana i el camp de batalla s'estén per tota la península, és durant el setè dia que Hèrcules aconsegueix matar a Gerión. després de matar-lo i descansar, en aixecar-se es veu envoltat d'un bell paratge, aquest no és un altre que el pla de Barcelona, on decideix fundar la ciutat commogut per la bellesa del lloc.*

Bon dia nois! Jo sóc **Hèracles** i com us veig interessats en la mitologia us parlaré una mica sobre mi. Sóc un semidéu ja que el meu pare, **Zeus**, és un déu i la meva mare, Alcmena, és una reina mortal.

Des de que he nascut, se m'ha posat a prova per la meva extraordinària força. Com a càstig per matar a la meva família, vaig ser obligat a fer 12 treballs.

Ara us explicaré un dels mites grecs més coneguts és “El velló d'or”, que és potser dels meus preferits.

Es tracta d'una història molt popular en els remots temps de la Grècia mitològica. La trama d'aquest mite s'inicia amb un rei grec, Atamant, que va rebutjar la seva dona Nèfele (amb la qual tenia dos fills, Frixos i Hel·le) per casar-se amb la princesa Ino.

Ino va resultar ser una dona malvada, que en casar-se amb Atamant va planejar la mort dels seus hereus perquè fossin els seus propis fills els que aspiressin al tron.

“El velló d'or”, representa la pell de cert moltó que en aquells temps immemorials va salvar a Frixos i Hel·le de la gelosia de la seva madrastra Ino. Anys més tard, un altre heroi mitològic Jàson seria l'encarregat de trobar-lo i portar-lo a Yolco, ciutat en la qual governava Pelías. Jàson va fer una convocatòria per tots els herois que desitgessin seguir-lo a la Còlquida a la recerca de “El velló d'or”, i després de reunir els més valerosos de tota Grècia, va emprendre el viatge en el navili Argo, a partir d'aquest moment, els intrèpids expedicionaris van rebre la denominació de Argonautes.

Ostres! Mireu-lo si ens ve a saludar!

Seguim, i a prop, a la Plaça Reial podem veure els seus fanals on veiem representat de nou a **Hermes**.

Fanals d'Antoni Gaudí - 1890 - (fotos extretes d'internet)

Ara passejarem per les Rambles per anar a veure l'edifici del museu de cera on hi ha un grup escultòric amb una representació d'**Hermes**.

Museu de Cera. Edifici de 1870 (foto extreta d'internet)

Ens acostem a la plaça de la Mercè. Allà veurem la font del gran déu de la mar: **Neptú**.

Neptú s'alça sobre quatre esfinxs.

Font de Neptú – pl. de la Mercè – 1826 - Adrià Ferran, Celdoni Guixà (foto extreta d'internet)

Ara nois, ja que estem al costat del mar és el moment de fer un descans i agafar forces per anar després cap al parc de la Ciutadella on, a l'entrada, hi podrem veure el nostre fidel amic **Hermes**.

Parc de la Ciutadella

Benvinguts nois al Parc de la Ciutadella!

Aprofitaré que estem a un lloc tranquil i que no molestem per explicar-vos una mica la història del parc abans d'entrar a la part mitològica.

Aquest parc es troba al districte de Ciutat Vella, a Barcelona.

Va ser creat el 1881 per Josep Fontserè i Mestre i va ser inaugurat el 1888 en motiu de l'Exposició Universal de Barcelona d'aquell any.

Està al barri de la Ribera, té una extensió de 17,42 hectàrees. És el parc més gran de Barcelona, després del de Montjuic. A dins del parc hi ha el Parlament de Catalunya i diversos edificis que s'utilitzen com a museus, com el de Geologia i el de Zoologia. Hi ha una església, un institut, un umbracle i un hivernacle dedicat a la conservació d'espècies botàniques. També conté una extensa col·lecció d'obres d'art a l'aire lliure.

Abans era una gran fortalesa militar, per això s'anomena d'aquesta manera. La fortalesa va a ser construïda a la guerra de successió espanyola per intentar reprimir als barcelonins. Està construïda seguint la idea del jardí de Luxemburg (París).

Amb el temps, la Ciutadella es va convertir en un símbol de repressió, en ella van ser ajusticiats nombrosos presos polítics, especialment durant l'ocupació napoleònica i en el govern absolutista de Ferran VII.

La fortalesa va ser enderrocada al segle XIX. Només queden tres edificis de l'interior: la Capella, l'antic Palau del governador (després va a ser ocupat per un institut d'ensenyament) i l'arsenal, ampliat posteriorment per al seu ús, consecutivament com a Palau reial i museu, fins a ser a dia d'avui la seu del Parlament de Catalunya. També trobem a dins del parc un zoològic des de l'any 1892. Va tenir molta importància pels animals que va albergar; els tres objectius d'aquest zoològic són la conservació, la investigació i l'educació.

La Cascada Monumental

Un cop explicat tot això, comencem amb la ruta mitològica. Apropem-nos primer a la Cascada Monumental.

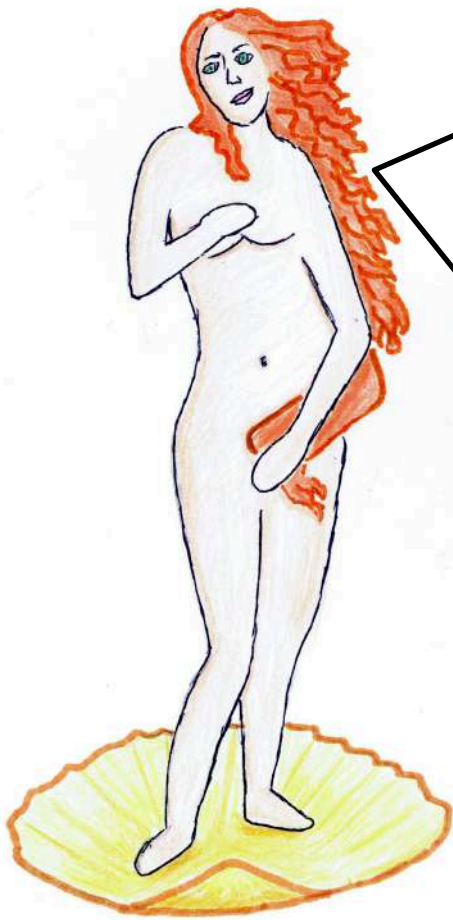

És el lloc més visitat per les persones que venen al parc. No només és una font sinó que recull una gran quantitat d'escultures realitzades per molts artistes coneguts d'aquella època. Com curiositat dir-vos que Gaudí va participar en la seva realització quan encara no era tant reconegut. El monument fou inaugurat el 12 de juny de 1881, abans d'estar completament acabat. El conjunt recorda un arc de triomf romà, i s'hi accedeix per dues escales laterals. El monument ha estat restaurat diverses vegades, l'última l'any 2009.

A la font hi podem trobar molts personatges del nostre recorregut.

Espero que us agradi!!

Oh, però mira a qui tenim aquí!

Hola, bon dia joves! Sóc **Venus** o més coneguda com **Afrodita** i sóc la deessa de l'amor. Alguns diuen que sóc filla de **Zeus** però jo crec que sóc filla d'**Urà**. Quan **Cronos** va destronar al seu pare, **Urà**, el va castrar, va llançar els seus genitals al mar i aquest va ser l'origen del meu naixement.

Jo estic aquí gràcies a Francisco Pagés Serratosa, ell em va crear al 1885, estic recolzada sobre un peix i m'acompanyen 5 puttis.

Vaig ser obligada a casar-me amb **Hefest**, però era molt lleig i no l'estimava gens. Vaig ser infidel amb **Ares**, ho confesso, i de la nostra relació va néixer **Eros**, o més conegut com **Cupido**, a qui potser us trobeu més endavant al Laberint d'Horta.

Gràcies per explicar-nos la teva història **Afrodita**!!

Ei, jo també em vull presentar! Jo sóc **Leda**, la dona del rei d'Esparta i sóc coneguda perquè **Zeus** es va metamorfosar en cigne i em va seduir. Vaig engendrar a **Helena** i **Pòl·lux**.

El meu creador es deia Manuel Fuxá.

Em podràs trobar a la part de sota de la cascada, expulsant aigua per la boca.

Alhora vaig tenir dos fills amb el rei d'Esparta: Càstor i Clitemnestra. Segurament coneixeu a Helena, una noia guapíssima. Un dia es va realitzar un judici per veure qui era la dona més bonica. **Hera** li va oferir a Paris el domini del món, **Atenea** guanyar totes les batalles i **Afrodita** la dona més bonica. Paris accepta el present d'**Afrodita**. Això va desencadenar la guerra de Troia.

La guerra de Troia va enfrontar els grecs i els troians degut al rapte d'Helena d'Esparta per part de Paris de Troia.

Vaja, que interessant Leda. Què, tu també et vols presentar **Hermes**?

Ès clar! Doncs jo sóc **Hermes** també conegut com **Mercuri**, sóc el missatger dels déus. Els meus pares són **Zeus** i **Maia** i he tingut un fill amb **Afrodita** que es diu **Hermafrodit**.

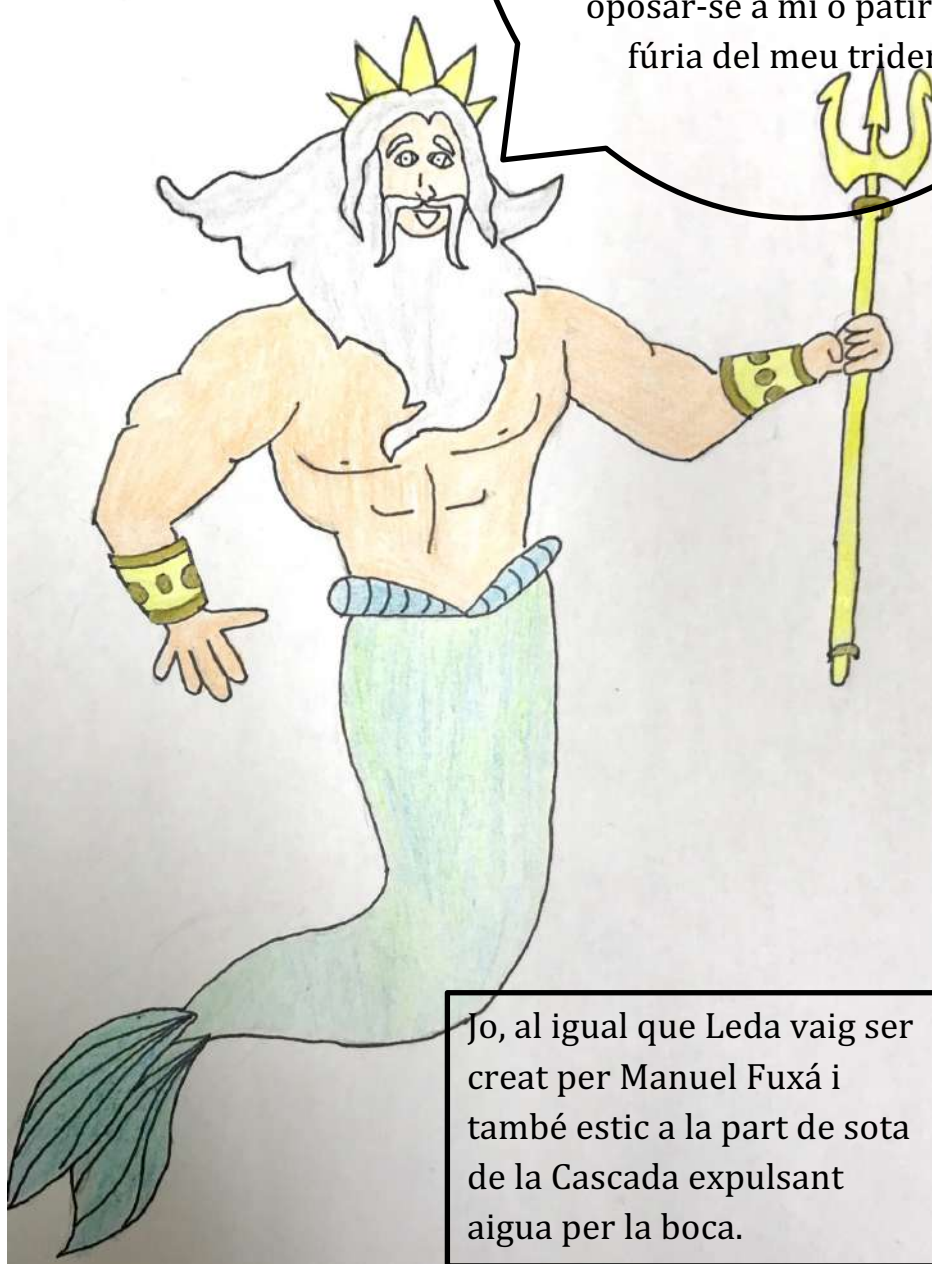
Joestic aquí gràcies a Agapito Vallmitjana Barbany, un escultor barceloní que em va crear al 1884 a l'entrada del parc pel Passeig de Pujades. Represento un noi despreocupat, reclinat sobre unes caixes.

No sóc molt important a l'Olimp, però sí que he acompanyat a moltes divinitats en els seus viatges i aventures. Vaig acompanyar a **Hèracles** o a **Dionís** quan el protegia de les ires d'**Hera**,...

I per últim, tenim a **Neptú!**

Jo sóc **Neptú**, fill de **Saturn** i **Ops** i els meus germans són **Júpiter** i **Plutó**. Ah! i també em podeu dir **Posidó**, com vulgueu. Vigilo els meus dominis amb els meus cavalls i dofins. Més val no oposar-se a mi o patireu la fúria del meu trident.

Jo, al igual que Leda vaig ser creat per Manuel Fuxá i també estic a la part de sota de la Cascada expulsant aigua per la boca.

He tingut molts fills dels quals tots són grans i forts. Amb Medusa, abans de que es convertís en un monstre, vaig engendrar Crisàor i Pegàs. La meva esposa es diu **Amfítrite**.

Com molt bé ha dit **Neptú**, ell té el domini de les aigües que va rebre quan juntament amb els seus germans va lluitar contra el seu pare **Saturn**, qui se'ls havia menjat.

Bé per avui crec que ja es suficient, demà més i millor. Quedem a la mateixa hora al Laberint D'Horta?

Molt bé que passeu una bona nit i fins demà!

Laberint d'Horta

Com podem veure, el laberint d'Horta està ubicat en el districte d'Horta-Guinardó. Us parlaré una mica per situar-vos.

El Laberint d'Horta, és el parc -museu més antic conservat a la ciutat.

Ocupa els terrenys de l'antiga finca del marquès de Llupià, que va comprar aquest terreny en l'any 1791, en el poble de Horta (a finals del segle XX s'uneix a Barcelona). Va encarregar la construcció (1794) d'aquest parc a l'arquitecte italià Domenico Bagutti (fins l'any 1808).

A mitjans del segle XIX es va fer una ampliació del parc, en aquesta ampliació es va traçar el jardí romàntic, la segona restauració es va fer en l'any 1880 i es va fer la construcció del jardí eclèctic.

Aquest parc va ser visitat per moltes persones de la noblesa, com per exemple els reis Carles IV, Ferran VII i Alfons XIII.

Abans, en aquest parc, es feien reunions socials i culturals.

La família Desvalls va mantenir la propietat fins els anys setanta, després va a passar a mans de l'Ajuntament, ja que el manteniment de la finca era molt car (1968). Durant els dos anys següents l'Ajuntament va fer restauracions, com per exemple posar murs, restaurar estàtues, la xarxa d'electricitat... A l'any 1971 es va inaugurar com a parc.

Amb el pas del temps el parc es va deteriorar, per això es va fer una segona restauració (plantació de flors, recuperació del circuit hidràulic) i l'any 1994 es va a tornar a inaugurar.

L'última restauració que es va fer va ser en l'any 2016 (manteniment de la xarxa hidràulica).

Recorregut pel laberint d'Horta

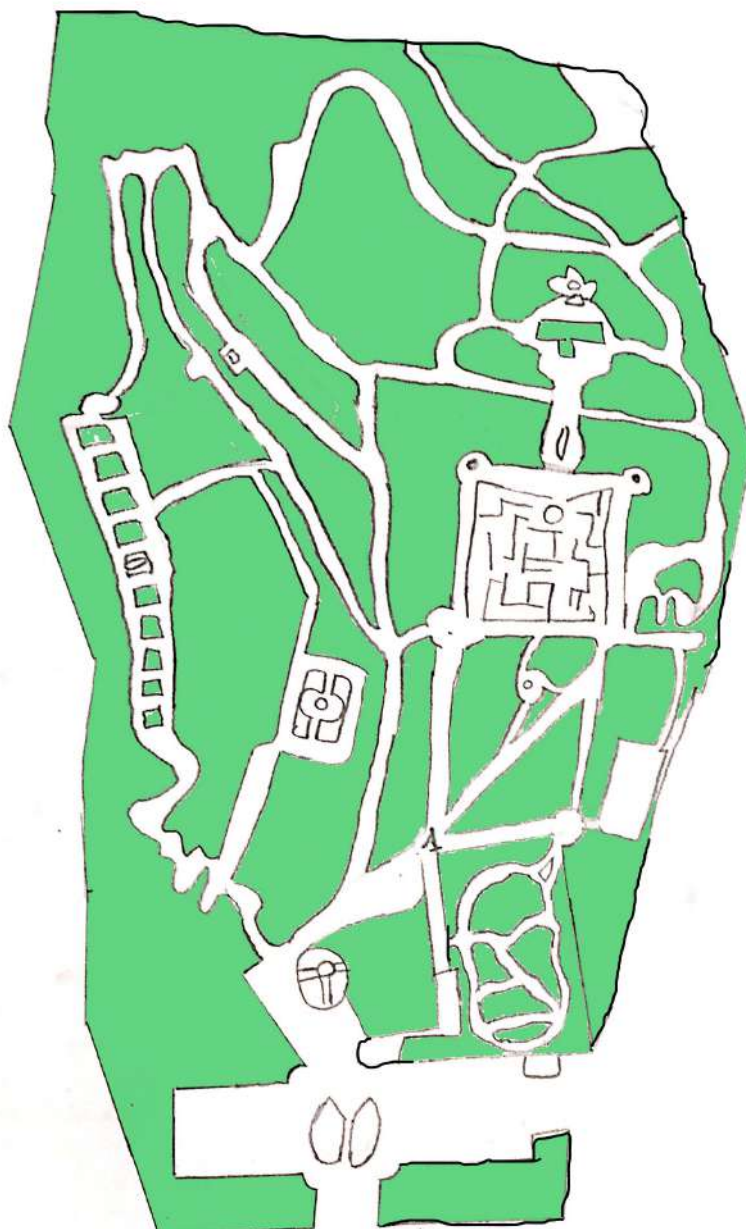
Ara començarem amb la part mitològica.

Com podeu veure a l'entrada del parc hi ha l'antic Palau de la família Desvalls, un edifici amb elements neogòtics i neó àrabs.

Palau- Laberint d'Horta (foto extreta d'internet)
del laberint

Mapa d'Horta:

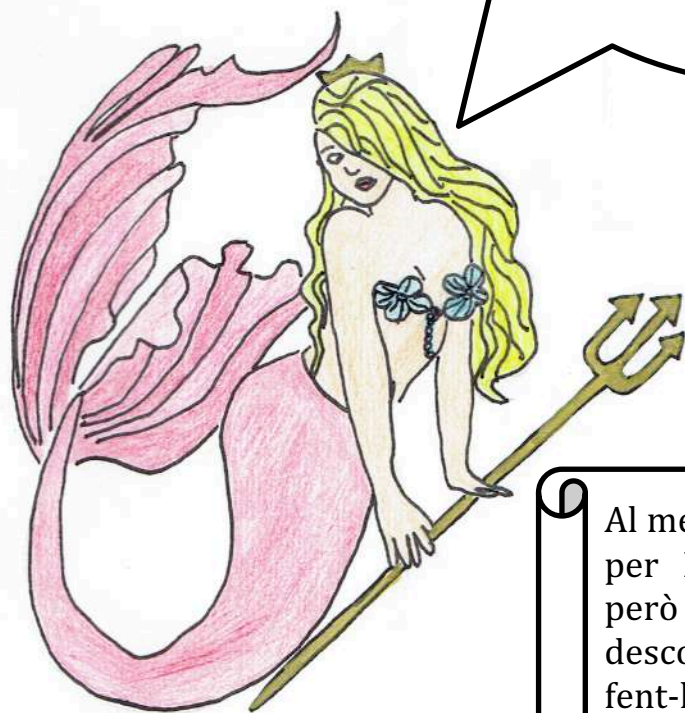

També podeu observar la torre Sobirana, una antiga torre medieval de defensa. Envoltant el palau, s'arriba a la part de darrera del mateix on, des de la reixa tancada, es pot veure el jardí de les boges.

Als dos costats de la porta, sobre el mur, les figures d'uns lleons, que donen nom a l'espai on ens trobem, la Plaça dels Lleons. A sota de les figures, dos relleus que representen el rapte d'Amfítrites i el d'Europa.

Oh mireu, però si estan aquí! Què ens podeu explicar una mica qui sou i algun dels vostres mites?

Hola! jo sóc **Amfítrite**, filla de **Nereu** i Doris i l'esposa de **Posidó** i per tant sóc la "Senyora dels mars". Els artistes hem solen representar com una bella nereida amb una xarxa que m'envolta el cabell i una corona amb pinces de cranc, i amb dos dofins que tiren d'un carro format per petxines.

En aquest relleu queda representat el moment en què em rapta i se'm porta en el seu carro

Al meu mite, jo era perseguida per **Posidó**, déu dels mars, però finalment, els dofins van descobrir el meu amagatall, fent-lo saber a **Posidó**.

Hola, jo sóc **Europa**, filla del rei de la ciutat fenícia de Tir i vaig acabar donant el meu nom al continent europeu.

Al meu mite: jo passejava un dia per la platja, quan un brau blanc es va apropar a mi. Era **Zeus**, el déu-rei de l'Olimp. Aquest es va enamorar de la meva bellesa i se'm va emportar fins a Creta, on vam tenir tres fills. El brau que va ser **Zeus** es convertí en constel·lació, i va passar a formar part del zodíac.

Genial! Doncs seguint amb la nostra ruta, seguim un camí que ens porta al petit laberint i, a continuació arribem a la part central del parc que s'estén sobre tres terrasses.

A la terrassa inferior es troba el laberint que dóna nom al parc, i del qual tindrem una panoràmica des de la terrassa del mig.

Aquesta terrassa té a cada costat dos temples d'estil italià amb columnes toscanes i estàtues d'Ariadna i Dànae.

Deixeu-me endevinar, vosaltres dues també us voleu presentar, oi?

Efectivament Bruno.

Jo sóc **Ariadna** filla de Minos i Pasífae i per tant, princesa de Creta.

Ariadna- Laberint d'Horta
(foto extreta d'internet)

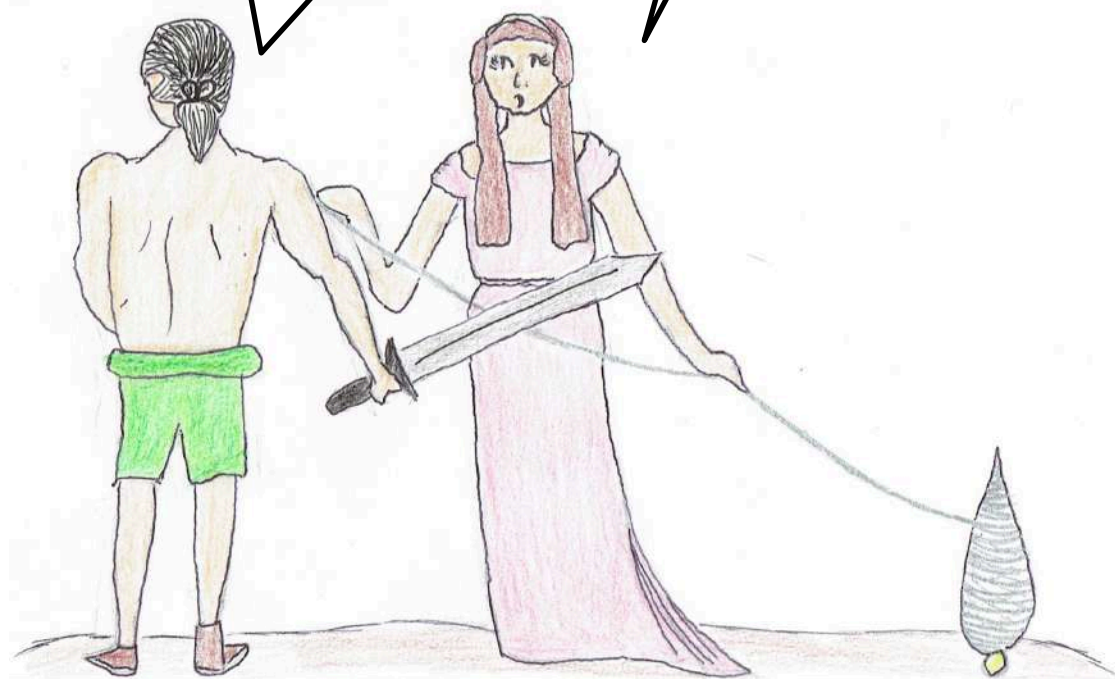
Després d'ajudar Teseu a entrar en el laberint per matar el minotaure, vaig fugir de Creta amb ell, però l'heroi atenès em va abandonar després.

El déu del vi, **Dionís**, es va casar amb mi i, com podeu veure a la estàtua, porto un dels atributs del meu marit: una copa de vi.

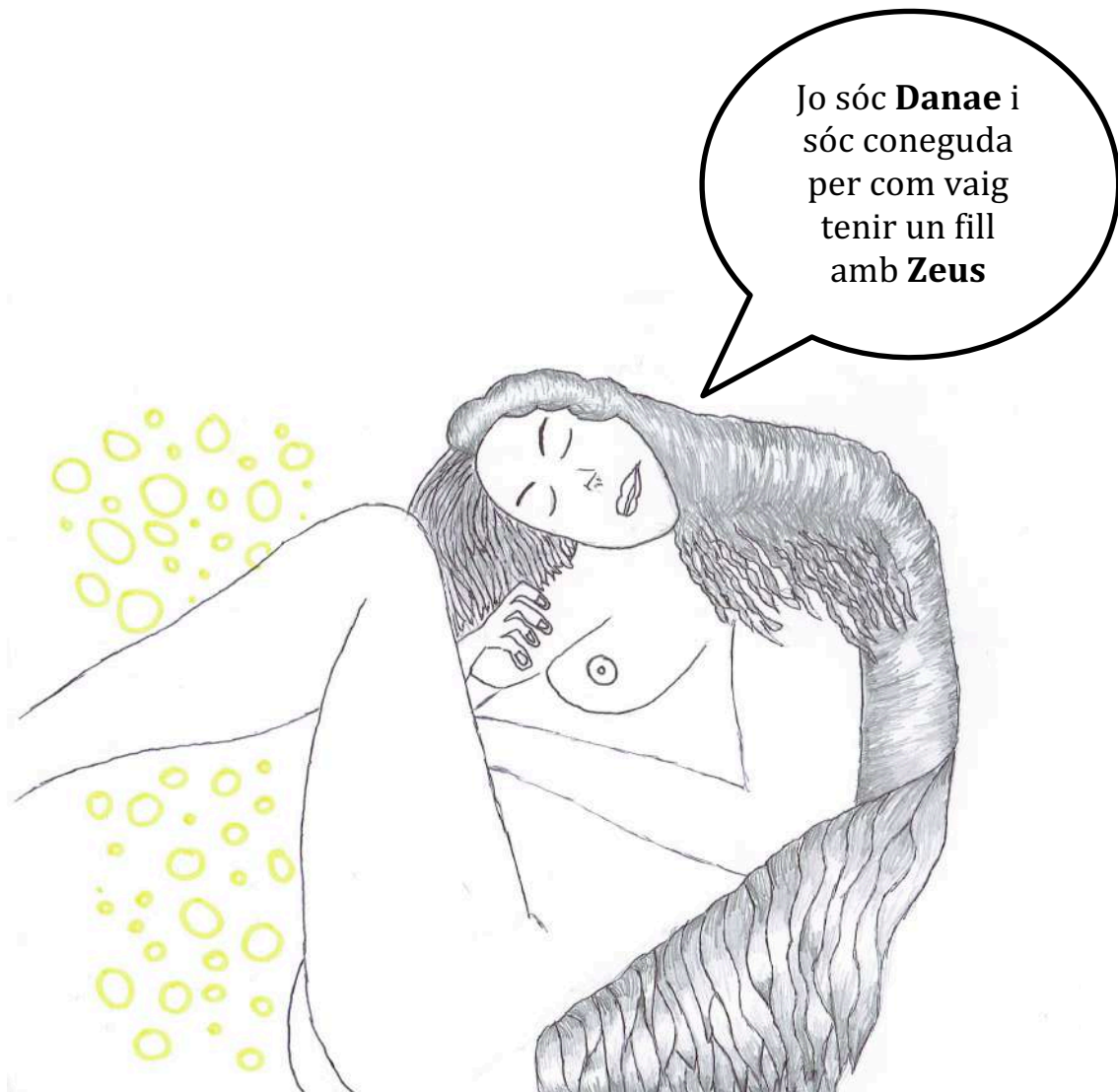
Ostres, ens tornem a veure Ariadna!

Hola, jo sóc Teseu
fill d'Egeu i rei
d'Atenes i vaig
entrar al laberint

Sí, us
presento al
meu amic
Teseu.

Ariadna em va donar el fil que em va portar a endinsar-me al laberint del Minotaure, a Creta, per matar-lo i poder trobar la sortida sense perdre'm.

Zeus per a unir-se a mi, es va convertir en pluja d'or (d'aquí que se'l representi amb un sac de monedes d'or als peus). D'aquesta unió va néixer un dels herois més importants de la mitologia grega: Perseu.

Moltes gràcies noies!

Bé ara que estem al mig de l'esplanada, podem observar el relleu d'**Iris**, una missatgera dels déus.

Es creu que l'altra figura femenina podria ser Ariadna, conduïda cap a l'Olimp, amb el seu nou espòs, **Dionís**.

Iris que podries parlar-nos sobre tu?

Es clar! Sóc la filla de Taumante i de la oceànide Electra i sóc la germana de les Harpies i d'Arce.

Sóc la deessa de l'arc de Sant Martí que anuncia el pacte dels humans i els déus i la fi de la tempesta; de la mateixa manera que Hermes, sóc l'encarregada de fer arribar els missatges dels déus als éssers humans. També sóc coneguda com una de les deesses del mar i del cel.

Un mite molt interessant!

Ara anem cap al centre del laberint.

Oh, però si és **Eros**!

Bon dia joves,
jo sóc **Eros** el
déu de l'amor.
La meva mare
és **Afrodita** i
el meu pare
és **Ares**.

Segons Plató (un conegut filòsof grec) sóc el fill de Poros i Penia.

Se m'acostuma a representar com un àngel, amb un arc i dos tipus de fletxes; les fletxes daurades i les platejades.

Les fletxes daurades representen l'amor instantani i les platejades la indiferència.

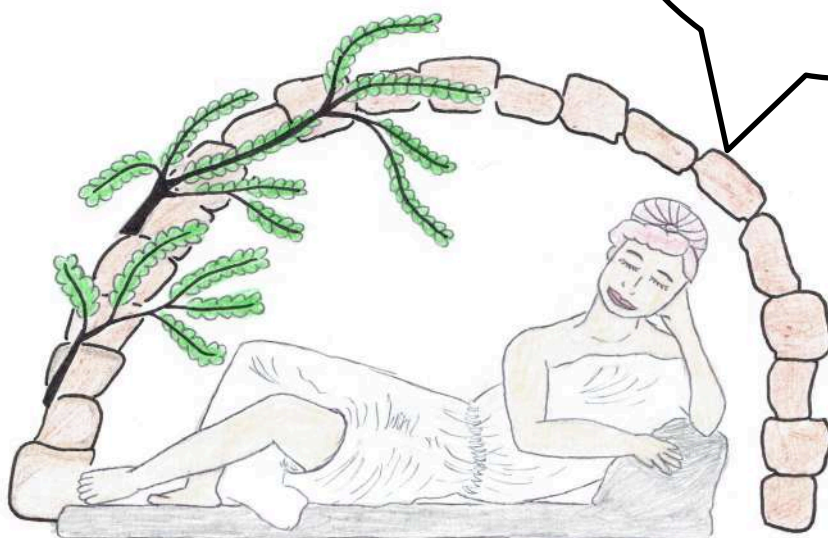
Ara anem a pujar les escales, que ens conduiran a la terrassa superior i així veurem el canal romàntic, on al final del curs d'aigua es troba l'Illa de l'Amor.

A dalt, hi ha un pavelló neoclàssic, una construcció elegant i austera d'estructura rectangular on tenien lloc les vetllades socials.

Darrera, un gran safareig presideix aquest nivell juntament amb l'escultura de la nimfa Egènia.

Bon dia Egènia! Què podries presentar-te als meus companys?

Bon dia Bruno! Doncs jo sóc una divinitat romana i visc a les fonts ja que vaig ser la consellera d'un dels primers reis de Roma i quan va morir aquest no hem van parar de caure llàgrimes i d'aquestes llàgrimes va brollar una font.

Però, mireu quina hora és! Crec que haurem de finalitzar la nostra ruta amb Egèria.

Espero de tot cor que aquesta ruta per Barcelona us hagi agradat tant com m'agrada a mi la mitologia.

Però no penseu que heu acabat! A Barcelona hi ha moltíssims més llocs que podeu visitar amb referències mitològiques com el rellotge lumínic que hi ha a la Via Laietana o l'escultura d'Hermes a la Plaça de la Verònica que va rebre molta atenció quan, el mundialment conegut artista i grafiter, Banksy va dibuixar-hi a sobre.

Us animo a que torneu a venir per seguir investigant a Barcelona i també explorant altres llocs! Per exemple, es pot visitar Badalona on hi ha molts carrers commemorant déus i fins i tot un parc amb escultures de grans divinitats.

Ep, que us sembla si preparo un altre itinerari per Barcelona i també per Badalona?

Genial! Tornarem!

Fins aviat!

BIBLIOGRAFIA I REFERENCIES

Cultura clàssica. Sèrie Evoca. Ed. Santillana

<http://lameva.barcelona.cat>

<http://mundobarcano.blogspot.com>

<https://guia.barcelona.cat>

Viquipèdia

Enciclopèdia catalana

<https://pantheon.org>

<https://www.traveler.es/viajes-urbanos/articulos/ruta-calles-barcelona-mitologia-leyenda/12108>

<https://www.elmundo.es/cataluna/2016/03/24/56f3d33722601df4398b45fe.html>

<https://eselcolmo.com/2018/05/20/banksy-en-barcelona/>

